10 ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ

QRickit

0224CH10

ਰੂਪਲ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹੈ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ਼ ਸਥਾਨਕ ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਗਈ । ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਪਏ ਝੂਲਾ-ਝੂਲਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਲੇ ਕਿਸ ਨਾਲ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਕੀ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰੋ ।

ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ?

₹10

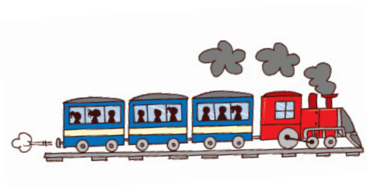

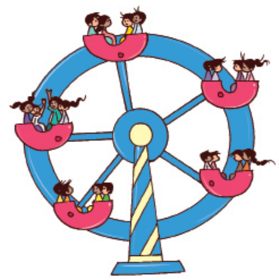

ਝੂਲਿਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਕੁੱਲ ਰੁਪਏ = ______

ਰੂਪਲ ਦੀ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਕੁੱਲ ਰੁਪਏ =	–	ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਰੁਪਏ	=	ਰੂਪਲ ਕੋਲ਼ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਰੁਪਏ =

ਰੂਪਲ ਦੀ ਦੋਸਤ ਕੋਲ਼ 50 ਵਿੱਚੋਂ 8 ਰੁਪਏ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਹਨ । ਪਤਾ ਕਰੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ ? ਆਓ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੇਖੀਏ ।.

ਮੇਰੇ ਕੋਲ਼ 8 ਰੁਪਏ ਬਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਝੂਲਾ-ਝੂਲਣ 'ਤੇ 20 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕੁੱਲ ਹੋਏ 28 ਰੁਪਏ । ਫਿਰ ਮੈਂ, 20 ਰੁਪਏ ਖਾਣ-ਪੀਣ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਕੁੱਲ ਹੋਏ 48 ਰੁਪਏ । ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ 2 ਰੁਪਏ ਟੌਫੀਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ , ਕੁੱਲ ਹੋਏ 50 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਕੁੱਲ 42 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ ।

₹8 + **₹20** = ₹28

₹28 + **₹20** = ₹48

₹48 + **₹2** = ₹50

₹42

ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਲਈ 40 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ਼ 3 ਰੁਪਏ ਹੀ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ? ਪਤਾ ਲਗਾਓ ।

© NCERT not to be republished

ਆਓ ਕਰੀਏ

A. ਸਾਰਨੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ?

ਝੂਲਾ	ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਰੁਪਏ
₹20 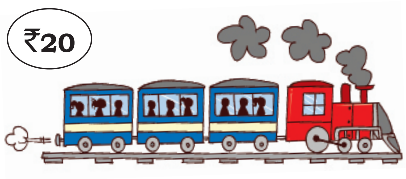	2	₹_____
₹10	_____	₹30
₹15 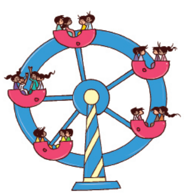	2	₹_____

B. ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰੂਪਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨੋਟ ਅਤੇ ਸਿੱਕੇ ਵਰਤੇ । ਆਓ ਭਾਰਤੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੀਏ।

₹100

₹200

₹500

© NCERT not to be republished

C. 500 ਦੇ ਨੋਟ ‘ਤੇ ‘500’ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ? ਗਿਣਤੀ ਕਰੋ ।

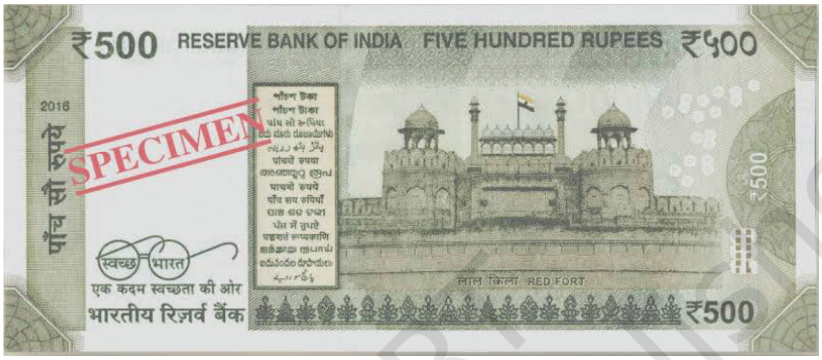

i. ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ________ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ii. 500 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ________ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟ ‘ਤੇ ਕਿਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਪੀ ਹੈ ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ?

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ । ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ਼ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ‘ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੋਟਾਂ ‘ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲ਼ੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

© NCERT not to be republished

ਤੇਜਲ ਦੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਕੇ ਦਿਖਾਏ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਸਨ । ਆਓ ਭਾਰਤੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੀਏ ।.

25 ਪੈਸੇ

50 ਪੈਸੇ

10 ਪੈਸੇ

20 ਪੈਸੇ

ਦਾਦੀ 1 ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਲਈ 50 ਪੈਸੇ ਦੇ 2 ਸਿੱਕੇ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ।

50 ਪੈਸੇ

+

50 ਪੈਸੇ

=

₹1

100 ਪੈਸੇ = 1 ਰੁਪਿਆ

A. ਦੱਸੋ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਲਈ 25 ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਕੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ ? ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਓ ।

= ₹1 ਜਾਂ
100 ਪੈਸੇ

B. ਦੱਸੋ 20 ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਬਣੇਗਾ ? ______

© NCERT not to be republished

ਗੁਬਾਰੇ ਨੂੰ ਭੰਨੋ

ਮਟਰੂ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਬਾਰੇ ਭੰਨਣ ਵਾਲ਼ੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖੇਡਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ 10 ਰੁਪਏ ਜਿੱਤਣ ਲਈ 3 ਮੌਕੇ ਮਿਲ਼ਣਗੇ । ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਮਟਰੂ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ ?

A. ਮਟਰੂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਮਿਲ਼ਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਬਾਰੇ ਭੰਨਦਾ ਹੈ ?

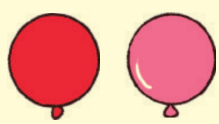	₹3
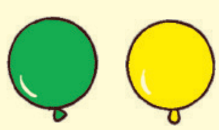	

© NCERT not to be republished

B. ਜੇਕਰ ਮਟਰੂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਗੁਬਾਰੇ ਭੰਨਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਰੰਗ ਭਰੋ ।

	₹17
	₹22
	₹31

C. ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਨੋਗੇ ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਰੰਗ ਭਰੋ ।

ਜਿੱਤੀ ਗਈ ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ੀ = ______

D. ਜੇਕਰ ਮਟਰੂ ਕੋਲ਼ ਚਾਰ ਮੌਕੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਗੁਬਾਰੇ ਭੰਨ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਰੰਗ ਭਰੋ ।

ਜਿੱਤੀ ਗਈ ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ੀ = ______

© NCERT not to be republished

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ 66 ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

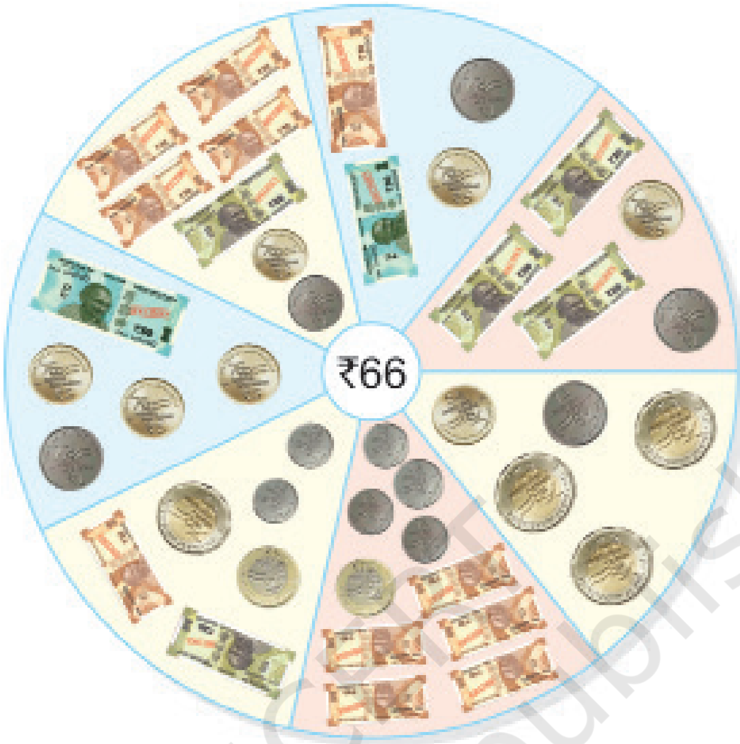

ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟਾਂ ਤੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਰਕਮ (ਰਾਸ਼ੀ)	₹1	₹2	₹5	₹10	₹20	₹50
₹54	—	2	—	3	1	—
₹85						

© NCERT not to be republished

ਆਓ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰੀਏ

ਵਸਤੂ	ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ	ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ਼ ਰੁਪਏ	ਬਚੇ ਹੋਏ ਰੁਪਏ/ਹੋਰ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ
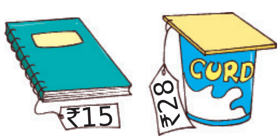	₹ ________		₹ ________
	₹ ________		₹ ________
	₹ ________		₹ ________

© NCERT not to be republished

ਆਓ ਕਰੀਏ

₹ 18 + ₹ 32 ______	₹ 15 + ₹ 27 ______
₹ 47 + ₹ 50 ______	₹ 22 + ₹ 35 ______

A. ਜਯੰਤ ਨੇ ਪੈਨ 'ਤੇ 25 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਕਾਪੀ 'ਤੇ 40 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ? ______

B. ਮੀਰਾ ਕੋਲ਼ 43 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਕਨਿਕਾ ਕੋਲ਼ ਮੀਰਾ ਤੋਂ 14 ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਹਨ। ਦੱਸੋ, ਕਨਿਕਾ ਕੋਲ਼ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਹਨ ? ______

C. ਬਰੈੱਡ ਦੇ ਇੱਕ ਪੈਕੇਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 30 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਾਕਲੇਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 60 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ, ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ______

D. ਅਜੈ ਦੇ ਕੋਲ਼ 58 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ 48 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ਼ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਬਚੇ ਹਨ ? ______

ਪਰਿਯੋਜਨਾ ਕਾਰਜ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ਼ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਓ, ਤਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਗਾਓ।

ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਦਰਭ ਬਣਾਓ ਤੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੋ ਕਿ, ਕੀ ਬੱਚੇ ਜੋੜ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਘਟਾਓ। ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਬਚਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

© NCERT not to be republished